

Finlands Kommunförbunds
handlingsprogram
för hållbar utveckling

Godkänd av Kommunförbundets styrelse
13.3.1997

OMBRYTNING
Nina Palmu-Pietilä

ILLUSTRATIONER
Pekka Sauri
(ur Kommunförbundets publikation
”Kunnan ympäristöpäätäjän työkirja”)

ÖVERSÄTTNING
Margareta Albrecht,
Finlands Kommunförbund

Finlands Kommunförbund
Kommunförbundets tryckericentral
Helsingfors 1997

Finlands Kommunförbund
Andra linjen 14
00530 Helsingfors
Tfn (09) 7711
Fax (09) 771 22 91

Från miljöskydd till hållbar utveckling

Detta dokument är Finlands Kommunförbunds handlingsprogram för en hållbar utveckling och det tar sikte på de närmaste åren. Det baserar sig på en prognos över hur omvärlden kommer att förändras under de följande tio åren och på en bedömning av vilka möjligheter kommunerna har att gå in för en hållbar utveckling. Handlingsprogrammet ser på omvärlden och kommunen ur aspekten hållbar utveckling.

Vid en hållbar utveckling är det ekologiska, det sociala och det ekonomiska intimt förenade. För att uppnå ekologisk hållbarhet krävs även en bärkraftig ekonomisk politik och socialpolitik både nationellt och på global nivå. En hållbar social utveckling och en bärkraftig ekonomi utgör förutsättningarna för att utvecklingen ska hålla även ekologiskt.

Målet är att skapa ett jämlikt välfärdssamhälle, att utveckla den etiska grunden för den fortsatta utvecklingen och att förvalta naturkapitalet och det mänskliga kapitalet. För verksamheten på det kommunala planet betyder det i praktiken en stabil ekonomi och välfärd som baserar sig på principerna för en hållbar utveckling. Begreppet välfärd omfattar i sin tur hälsovård, utbildning, sysselsättning, social jämlikhet samt kulturell mångfald och tolerans.

I detta dokument är infallsvinkeln en ekologiskt hållbar utveckling. Begreppet hållbar (eller uthållig) utveckling har sitt ursprung i den oro utvecklingen av miljöproblemen på sin tid väckte. Men, som tidigare redan konstaterades, är en hållbar ekologisk utveckling inte möjlig utan social rättvisa och stabil ekonomi.

Miljöproblemen var länge endast lokala företeelser. Ofta gällde de utsläpp av olika slag. Genom rationell planering och olika tekniska lösningar har problemen emellertid kunnat åtgärdas, och statlig och kommunal miljöförvaltning har uppbyggts för att handha dessa problem.

Under de senaste decennierna har miljöproblemen blivit mer globalt präglade. Det är inte längre bara följderna av utsläpp som är problemet, vi måste också beakta de konsekvenser markanvändningen, konsumtionen och produktionen har för klimatet, naturresurserna, naturens produktionsförmåga och den biologiska mångfalden. Miljöproblem är något som vi alla drabbas av i någon form. Därför är en hållbar utveckling ett viktigt mål på alla plan, allt från det lokala till det globala.

Vill man arbeta för en hållbar utveckling måste man tänka om och finna nya handlingsätt. På det lokala planet är den lokala, traditionella miljövården fortfarande viktig och den utgör fortfarande grunden för den hållbara utvecklingen. Miljöförvaltningen bär dock inte ensam ansvaret för den hållbara utvecklingen, alla aktörer

Sagt i klartext: Konceptet hållbar utveckling är ett ypperligt hjälpmedel vid den strategiska planeringen.

måste ta sitt ansvar. Inom den kommunala förvaltningen behöver den hållbara utvecklingen inte bara ett eget handlingsprogram och rationella problemlösningar, i planeringen måste större utrymme ges för förhandlingar och invånarpåverkan.

Då kommunen fastställer och inför målen för den hållbara utvecklingen bör den känna till följande fakta:

- Om de värden som gäller den hållbara utvecklingen betonas starkare i beslutsprocessen hjälper detta kommunen att nå de mål som gjorts upp på sikt. Av avgörande betydelse är här om den förtroendevalda ledningen och tjänstemannaledningen i kommunen är engagerade. Problemen kan tacklas endast genom en långsiktig, övergripande åtgärdsplan och genom hänsyn till konflikter och konfliktlösningar vid planering och realisering.
- De konkreta åtgärder som den hållbara utvecklingen förutsätter, måste planeras för kommunens samtliga förvaltningar och för de privata näringssektorerna. Särbehoven för varje verksamhetsgren måste beaktas.
- Alla, såväl myndigheterna som näringslivet och invånarna ska ta sitt ansvar för att den hållbara utvecklingen respekteras. Det behövs alltså ett brett samarbete. Lokala organisationer och medborgaraktivitet är nödvändiga element med tanke på den hållbara utvecklingen.
- Problemhanteringen kräver även att nya begrepp introduceras.

Omvärlden ur perspektivet hållbar utveckling och miljöstyrning

Kommunförbundets strategi för hållbar utveckling har sin utgångspunkt i synen på hur omvärlden kommer att förändras ungefär fram till år 2005. Här avses såväl hela världen som Europa, Finland och även den lokala omgivningen. Förändringarna granskas nedan utifrån ekonomin, befolkningen, beslutsgången, värderingar, bas-tjänster och miljön.

Vad händer ute i världen fram till år 2005?

Med stor sannolikhet...

- växer befolkningen, och maten täcker endast 80—90 % av behovet;
- räcker de icke-förnybara naturresurserna för endast 30 år framåt i snitt (i dag räcker de för ungefär 110 år);
- har det också i i-länderna uppkommit vattenbrist på många håll;
- blir klimatet varmare;
- bestämmer den ekonomiska konkurrensen och dess villkor miljöpolitiken, även om energilösningarna i viss mån styrs av energibeskattning i syfte att förhindra klimatuppvärminingen;
- ger de tillspetsade miljöförändringarna och även den sociala ojämlikheten i länder under utveckling och u-länder upphov till folkrörelser och radikala, t.o.m. aggressiva medborgaraktioner;
- får hållbar utveckling ett starkare globalt värde, men ännu inte på det ekonomiska planet.

Om allt går väl...

- har en reglering av de globala miljöförändringarna genomförts genom bindande beslut, och jämsides med regleringen har en utjämning av resurserna mellan rika och fattiga länder skett;
- är den ekonomiska tillväxten under kontroll, likaså resursbehoven;
- värderas den hållbara utvecklingen högt i den ekonomiska politiken, och detta tar sig uttryck i en effektivitetsrevolution (gäller kvalitet, produktivitet och högteknologi).

Om allt slår fel...

- har miljöförändringarna gett upphov till en regionalt begränsad eller global krissituation;
- försöker man allt oftare lösa konflikter genom våld;
- är läget för u-länderna katastrofalt på grund av miljöförändringar och bristande resurser;
- har hållbarhetsargumentet ingen större relevans för makthavare som står för ekonomiska beslut.

Vad händer i Europa fram till år 2005?

Med stor sannolikhet..

- fördubblas före år 2020 hela Europas BNP beräknad enligt nuvarande kalkyleringspraxis;
- är Europa självförsörjande i fråga om mat och vatten;
- använder Europa alltfjämt en alltför stor andel av naturresurserna och påverkar kraftigt klimatförändringarna och naturens förmåga att återhämta sig;
- är produktionen med hänsyn till resursnyttjandet effektiv i hela Europa;
- väger sysselsättning och konkurrenskraft tyngre än miljön, och arbetslösheten är fortfarande stor;
- styr marknaden bastjänsterna, och jämlikheten har försämrats i i-länderna;
- fungerar miljövårdsregleringen väl, och utsläppen från föroreningskällorna är under kontroll;
- är miljöregleringen som konkurrensbegränsande faktor fortfarande av mindre betydelse, även om energibesiktningen har inletts;
- är investeringarna i miljövård och kärnkraftverk otillräckliga på vissa av Finlands närområden, och miljöns tillstånd försämras, dock i långsammare takt än tidigare;
- har det blivit problem på grund av okontrollerad tillväxt i fråga om markanvändning och trafik samt till följd av klimatförändringar, minskad biologisk mångfald och katastrofrisker.

Om allt går väl...

- behärskar Europa effekterna av sin materiella tillväxt;
- stärks den lokala och regionala ekonomin i syfte att begränsa trafiken;
- gäller den offentliga regleringen av miljöstyrningen även områden där konkurrensfrihet råder för att hållbarhet även på lång sikt ska kunna uppnås;
- är miljöpolitiken integrerad i den ekonomiska politiken; och ekonomiska teorier som beaktar miljöaspekter har utvecklats.

Det förflutna   Nuet   Framtiden

Nuet är bara en tunn sträng mellan det förflutna och framtiden — men det är där som valen och besluten sker.

Om allt slår fel...

- utlöses en naturkatastrof av klimatförändringarna eller av en storolycka (naturen klarar inte av den snabba klimatologiska värmestegringen, Golfströmmen ändrar riktning eller kärnkraftverk ödeläggs);
- har EU har blivit en federation som styrs av de stora nationerna och som dikterar bl.a. miljöpolitiken;
- minskas miljöinvesteringarna dramatiskt på vissa av Finlands närområden när stödet från västvärlden upphör och befolkningen okontrollerat flyttar över gränserna;
- gör en kärnkraftsolycka på före detta sovjetisk mark stora arealer obeboeliga i Europa på grund av radioaktivt nedfall.

Vad händer i Finland fram till år 2005?

Med stor sannolikhet...

- är Finland en integrerad del av det europeiska och det globala ekonomiska systemet och beroende av hur dessa utvecklas;

-
- bidrar konsumtionen i Finland till överexploateringen av jordens naturresurser;
  - är Finland beroende av energiintensiv träförädling och högteknologisk produktion samt av den sakkunskap vi har på området;
  - är arbetslösheten alltjämt hög;
  - beaktas behovet av miljöstyrning inte i tillräckligt hög grad, även om måttliga resurser anslås för denna;
  - finns det inte tillräckligt med högutbildad arbetskraft för allt vad miljön och den hållbara utvecklingen behöver;
  - står hållbarhet som värde fortfarande skenbart i konflikt med värdena för en fortsatt tryggad sysselsättning och materiell levnadsstandard;
  - radikaliseras medborgaraktiviteterna;
  - är okontrollerade förändringar i samhällsstrukturen och trafiktillväxten de största problemen i fråga om miljöstyrning;
  - överstiger koldioxidutsläppen den maximinivå som stipuleras i internationella konventioner;
  - är belastningen från enskilda föroreningskällor (punktbelastningarna) under kontroll, men att få den att hållas under den tillåtna gränsen är svårt;
  - är den diffusa belastningen alltjämt för stor, dvs. nedsmutsningen av vatten fortgår och vissa kustområden och insjövatten är starkt eutrofierade, dvs. övergödda;
  - är katastrofrisken fortfarande överhängande;
  - minskar den biologiska mångfalden, men minskningen sker i långsammare takt;
  - flyttar befolkningen till stadsregioner i tillväxt, vilket både på de områden som avfolkas och de områden som expanderar medför sociala problem och problem med serviceproduktionen;
  - splittras samhällsstrukturen inom expanderande stadsområden och en social segregering och stämpling av vissa bostadsområden växer fram.

Om allt går väl...

- behärskar Finland sin ekonomiska tillväxt och sin ökande användning av naturresurser i sin roll som en del av ett Europa som utvecklas i positiv riktning;
- stärks miljöns och hållbarhetens position som ett värde bland annat då miljöpolitiken förverkligas och då forskning och utbildning utvecklas och detta inverkar på de offentliga besluten;
- miljöstrategierna har en stark genomslagskraft även inom småindustrin och den medelstora industrin.

Om allt slår fel...

- blir den ekonomiska utvecklingen i Finland svag, arbetslösheten ökar kraftigt och flyttningsrörelsen är okontrollerat snabb;
- ökar de sociala skillnaderna mellan invånarna okontrollerat och ger upphov till tillspetsade konfliktsituationer inom landet;

-
- nedmonteras basservicen, och miljöpolitiken, miljöforskningen och miljöutbildningen utsätts för konkurrens och fria rörlighet av varor;
  - åstadkommer klimatförändringarna eller kärnkraftsolyckor en miljökatastrof.

Vad händer i kommunerna fram till år 2005?

Sannolikt...

- minskar kommunernas årsbidrag och blir negativa jämfört med investeringsbehovet och stannar på låg nivå;
- försvagas den tekniska grundstrukturen ekonomiskt och funktionellt sett, och avfall görs på miljöinvesteringar;
- fortsätter arbetslösheten, och den ojämlikhet som följer av den ger stora problem med tanke på den kommunala basservicen;
- prioriteras näringspolitiken och sysselsättningen inom kommunens strategi;
- polariseras kommunerna i växande kommuner, som klarar sig bra, och fattiga kommuner, som avfolkas;
- ökar kommunernas regionala samarbete till exempel i fråga om avfallshantering, annan kommunalteknik och expertis; regionala utvecklingstrategier hör till vanligheten;
- markanvändningen och trafiken ges större tyngd i miljöstyrningen;
- breddas det kommunala beslutanderätten något, bland annat när det gäller markanvändning och miljöbeslut;
- blir de värderingar och attityder som styr besluten inte särskilt annorlunda än idag;
- blir den direkta växelverkan mellan kommuninvånarna och beslutsfattarna något livligare när det gäller planering och beslut;
- minskas utsläppen i snitt, och detta lyfter fram problemen särskilt på det lokala planet och gör hanteringen av dem viktig;
- varierar problemen stort från kommun till kommun på olika håll i landet;
- ökar den miljöinfluerade ekonomiska styrningen särskilt på avfallshanteringssidan;
- får miljöstyrningen långsamt allt större strategisk betydelse.

Om allt går väl, blir den hållbara kommunen verklighet. Kommunförbundets framtidsbild av den hållbara kommunen bifogas detta handlingsprogram.

Kommunerna och Kommunförbundet som aktörer

Kommunernas stora andel av den offentliga ekonomin och kommunernas uppgifter som upprätthållare av välfärden gör dem till viktiga aktörer när det gäller att lägga grunden för en hållbar utveckling.

Tuffheten i den internationella ekonomiska konkurrensen och det höga värde som ges den materiella levnadsstandarden hör till de största hindren för en hållbar utveckling. Å ena sidan har kommunerna små möjligheter att påverka utvecklingen på detta område, och de måste därför i första hand endast försöka anpassa sig till utvecklingen. Å andra sidan kan städer, kommuner, andra kommunala sammanslutningar erbjuda just den administrativa nivå som bäst är lämpad att på ett enhetligt och moderat sätt hålla i styr de komplicerade problem som ställer hinder för den hållbara utvecklingen.

En faktor av grundläggande betydelse för verksamhetsresultatet är hur hållbar utveckling och miljöfrågor värderas vid de samhälleliga besluten och den enskildes handlingar. Det arbete som syftar till att ge dessa mål ökad tyngd vid motiveringen av beslut är ett avsevärt stöd för den hållbara utvecklingen.

Den nationella lagstiftningen behövs för tillståndsförfaranden och förvaltning och för att fastställa ansvaret för olika funktioner. På motsvarande sätt behövs det internationell lagstiftning och bindande avtalsförfaranden för att man ska kunna bemästra allvarliga globala problem. Lagstiftningen ger kommunerna rätt att ingripa i verksamhet som är till skada för miljön.

Vilka problemen som uppstår i samband med hållbar utveckling varierar från kommun till kommun. De frågor som är av central betydelse för kommunen och som kommunen själv har en chans att påverka, bör tjäna som utgångspunkt för kommunens hållbara utvecklingspolicy.

Kommunerna kan påverka

- direkt sin egen verksamhet (t.ex. de samhällstekniska näten, upphandlingarna, behandlingen av avloppsvattnet),
- direkt någon annans verksamhet, t.ex. i sin egenskap av myndighet med lagstadgade befogenheter (planläggning, miljötillstånd), eller
- indirekt någon annans verksamhet (fostran i skolorna, företagens verksamhet, kommunens allmänna utveckling).

Objekt för kommunernas påverkan kan vara:

-
- en helt lokal företeelse (små utsläpp, enskilda värdefulla byggnader eller värdefulla landskap, buller),
  - en mer utbredd, men likväl begränsad företeelse (större utsläpp, objekt av nationellt värde), eller
  - en global företeelse (klimatförändringar, andel i exploateringen av naturresurser).

Det är Finlands Kommunförbunds uppgift att påverka förutsättningarna för kommunernas verksamhet. Kommunförbundet inklusive dess bolag har möjlighet att

- genom egen forskning eller genom att påverka utomstående forskning producera och sprida nyttig information till kommunerna,
- utveckla förfaranden och arbetsinstrument för kommunerna,
- påverka lagstiftningen,
- ge kommunerna expertishjälp, och
- arrangera utbildning och erbjuda konsulttjänster.

Kommunförbundet fullgör sin strategi för hållbar utveckling genom att utnyttja dessa arbetsredskap och genom sina möjligheter att påverka.

Objekt för strategierna

Eftersom de problem som är förknippade med en hållbar utveckling inte bara är skiftande utan även mångfasetterade, behövs det självfallet även flera olika typer av strategier. Kommunförbundets och kommunernas strategier för en hållbar utveckling riktas in på följande områden:

- Globala företeelser som kräver en **räddningsstrategi**. De viktigaste gäller klimatförändringar, bibehållandet av den biologiska mångfalden inklusive exploateringen av naturresurserna och naturens kapacitet med följder som bildligt kan beskrivas som människans ekologiska fotspår.
- Företeelser som kräver **skyddsstrategi**. De påverkar miljön både på det lokala och det regionala planet och effekterna begränsar sig till ett regionalt definierbart område.
- Miljöns kvalitet skapar tillsammans med principerna för hållbar utveckling möjligheter att utveckla välfärden och stimulera näringslivet och utgör förutsättningen för kommunens **framgångsstrategi** i morgondagens samhälle.

Räddningsstrategi: klimatförändringar, ekologiska fotspår och biologisk mångfald

Att påverka globala företeelser är en gemensam utmaning för alla kommuner. Man kan säga att det som det sist och slutligen handlar om är klimatförändringarna, nyttjandet av jordens naturresurser, naturens produktionsförmåga och bevarandet av den biologiska mångfalden. Vårt land har ett nationellt ansvar i dessa angelägenheter, men frågan är viktig också på den lokala nivån.

Här står vi inför ett fenomen som kan kallas den lokala paradoxen. Klimatet och naturens produktionsförmåga påverkas nämligen alltid av lokala företeelser, även om effekten av verksamheten på en enskild ort drunknar i helheten. Negativa konsekvenser på det globala planet är de facto summan av en rad enskilda händelser. Men just däri ligger även kommunernas möjligheter till gemensam påverkan. Positiva åtgärder som vidtas i en enskild kommun är av stor betydelse förutsatt att motsvarande åtgärder vidtas även på andra håll.

Kommunerna kan t.ex. direkt påverka utsläppen av gaser som bidrar till växthus-effekten, de s.k. växthusgaserna, och de kan också inverka på kvantiteten av och kvaliteten på sina egna anskaffningar. Ett indirekt sätt att påverka miljöproblemen är att vid regionalt samarbete och vid samarbete med andra aktörer inom kommunens gränser ta upp mål som anknyter till dessa strategier.

En lösning på de globala problemen kräver även ett avancerat internationellt system för problemlösning på en jämlik basis. Kommunerna kan i viss mån påverka den internationella utvecklingen bland annat via kommunernas internationella miljövårdsorganisation ICLEI (International Council for Local Environmental Initiatives) och andra liknande organisationer samt inte minst genom samarbete kommunerna emellan. En stor del av den internationella utvecklingen är kommunerna helt enkelt tvungna att anpassa sig till. Detta gäller även effekterna av klimatförändringarna.

Kommunens handlingsprogram

Kommunerna går in för att jobba med ett lokalt Agenda 21-program. Den lokala agendan innefattar såväl själva handlingsprogrammet för hållbar utveckling inom kommunen som själva processen att få programmet till stånd. Genom själva processen påverkar man både den egna kommunorganisationen och andra aktörer inom kommunens gränser. Målet är att alla engagerar sig i att motarbeta klimatförändringarna, bevara den biologiska mångfalden och krympa ner det s.k. ekologiska fotspåret. Det ekologiska fotspåret är en kalkyleringsmetod som ger ett

---

värde på användningen av naturresurser och återbördandet av avfall till naturen per ett visst antal invånare eller per hushåll. Som arealmått används ett ekologiskt produktivt markområde av en viss storlek.

I kommunerna känner man till verksamhetens effekter på en hållbar utveckling och följer upp dem. Det är viktigt att bland annat vid styrningen av markanvändningen påverka de effekter energiförsörjningen och trafiken har på klimatet och på den biologiska mångfalden.

Kommunerna påverkar attityder genom att själva statuera exempel och särskilt genom det fostrande arbetet i skolorna. Kommunen kan förbättra kommuninvånarnas möjligheter till en hållbar levnadsstil t.ex. genom kollektivtrafiken och avfallshandlingen.

Kommunen främjar utifrån sina egna möjligheter införandet av en miljöskonande teknologi i sin och sina bolags verksamhet.

Sist och slutligen har varje kommun möjlighet att besluta om världens framtid!

Kommunförbundets handlingsprogram

Kommunförbundet höjer kommunernas beredskap för lokala Agenda 21-program genom att bl.a.

- ge ut guider,
- underlätta utbytet av kunskaper, information och erfarenheter mellan kommunerna,
- utarbeta användbara lokala indikatorer på hållbar utveckling,

-
- erbjuda kommunerna utbildning inför den lokala Agenda 21-processen,
  - tillsammans med förbunden på landskapsnivå och de statliga regionala miljöcentralerna ordna Agenda 21-evenemang för kommunerna, och
  - i samarbete med kommunerna arbeta med projekt som stöder den lokala Agenda 21-processen.

Därtill ska Kommunförbundet:

- Utveckla kommunernas förmåga till samarbete och interaktion vid planering och utförande av olika projekt.
- Utredda klimatförändringarnas effekter på det lokala planet och ge konkreta, positiva exempel på den lokala verksamhetens betydelse och olika sätt att förhindra globala miljö- och utvecklingsproblem.
- Ordna en kongress om klimatförändringarna för ledande förtroendevalda och tjänsteinnehavare i våra kommuner. Evenemanget är ett led i den internationella klimatvårdskampanj för kommunerna som ICLEI har inlett.
- Skapa klarhet i begreppet ekologiskt fotspår och hur den beräknas i kommunens verksamhet.
- Utredda och utveckla kommunernas möjligheter att till exempel inom ramen för planläggningen slå vakt om den biologiska mångfalden.
- Arbeta för att den hållbara utvecklingens ställning som ett nationellt värde inom miljöpolitiken samt som en del av den ekonomiska politiken och socialpolitiken diskuteras och definieras på statlig nivå.

Skyddsstrategi: lokalt och regionalt begränsade miljöstyrningsproblem

De lokala problemen kan inte framställas i generella termer. De är till sin natur specifika för varje ort med effekter som ofta hålls inom kommunens gränser.

I de stora kommunerna är tätorternas luftkvalitet och trafikens effekter på miljön centrala problem. Trafiken är därtill den största bullerfaktorn. Viktiga uppgifter att arbeta med är vidare råvattnets kvalitet, en högklassig avloppsvattenhantering och avfallshanteringen, och frågor som gäller bevarandet av naturen och följderna av en intensivare markanvändning blir allt angelägnare.

I industrialiserade kommuner är huvudproblemet de direkta effekter som industrin har på miljön. I kommuner med mångsidigt näringsliv – ofta kranskommuner till stora kommuner – är även miljöproblemen av varierande slag. I rurala, landsortspräglade kommuner är huvudproblemen dels den spridda belastningen av vattendrag till följd av lant- och skogsbruk och glesbebyggelse, dels marktäkt och dess effekter.

Ett allmänt lokalt miljöproblem i alla kommuner är den eutrofierande, gödande effekt på vattendragen som lant- och skogsbruket och fiskodling har genom den diffusa miljöbelastning de utgör. Även trafikutsläpp och buller är hela landets problem, men är samtidigt företeelser som kommunen i hög grad kan påverka.

Problemen kommer ofta fram endast lokalt. Kommunen kan i allmänhet påverka dem direkt med stöd av sina lagstadgade befogenheter. Indirekt sker påverkan bl.a. genom att kommunen har en klart uttalad miljöpolitisk vilja. Kommunen har alltså stora möjligheter att påverka på olika plan.

När det gäller att förebygga miljöproblem blir lokal styrning av markanvändningen allt viktigare. Den kompletteras av normbaserade befogenheter som måste sammanjämkas med miljöstyrningen.

Typiska föroreningsproblem med omfattande, men dock regionalt begränsade konsekvenser är de vitt utbredda föroreningar som sprids via luften eller vattnet. Vägarnas miljöeffekter och byggande som gäller vatten är exempel på verksamheter vars effekter sträcker sig över kommunens gränser. Även markanvändningen har verkningar som ofta är vidsträckta och även drabbar andra kommuner.

När det gäller den egna kommunens funktioner är möjligheterna att påverka stora. Annars sker påverkningarna i första hand via de statliga myndigheterna och genom tillämpning av aktuella lagbestämmelser.

Kommunens handlingsprogram

Kännedom om miljöns tillstånd och belastningen av miljön i kommunen är utgångspunkten för verksamheten. För att lösa problemen behövs alltså de traditionella metoderna att planera och genomföra miljövard. Styrning av markanvändningen är därtill ett mycket viktigt sätt att påverka. Vidare är det av vikt att man vid planering utreder vilka miljöeffekter olika typer av verksamhet har.

Kommunledningen och olika sektorer förbinder sig att garantera en god miljö. Tillsammans med kommuninvånarna och företagen på orten arbetar kommunen för ett ökat utrymme för lokal initiativkraft och för en bättre miljö. Lokal påverkan kan ingå som en faktor i kommunens framgångsstrategi.

När det gäller regionala problem går kommunens strategi i huvudsak ut på det samma som vid lösningen av lokala problem. Samarbetet mellan de ekonomiska regionerna och kommunerna växer i betydelse och förbunden på landskapsnivå har en viktig roll när man står inför regionala problem. Behovet av expertishjälp och samverkan med den statliga regionalförvaltningen och särskilt med den regionala miljöcentralen växer.

Kommunförbundets handlingsprogram

Kommunförbundet försöker påverka lagstiftningen så att kommunerna får större lagstadgade befogenheter och styrsystemet blir enhetligt.

Därtill ska Kommunförbundet:

- Främja kommunernas möjligheter att upprätthålla standarden på miljövarderna vid de samhällstekniska inrättningarna och verken. Samtidigt verkar Kommunförbundet för att det tas hänsyn till förhållandet kostnader – nytta när miljövårdskrav läggs på kommunerna.
- Klarlägga problemen bland annat i fråga om kommunal teknisk service för områden i tillväxt respektive på tillbakagång.
- Starta projektet Kommunal miljöredovisning och miljörevision i syftet att utveckla kommunernas redovisning och revision så att de ger uppgifter om hållbar utveckling och miljö.
- Främja regionernas och kommunernas samverkan vid utarbetandet av miljöprogram och program för hållbar utveckling. Kommunförbundet utvecklar den roll förbunden på landskapsnivå innehar som viktiga aktörer visavi hållbar utveckling. Förbundet arbetar även för att den statliga regionförvaltningen ska bli en stöttepelare för kommunerna från att ha varit ett kontrollerande organ.

Framgångsstrategi: god miljö en framgångsfaktor för kommunen

Miljöfaktorerna är en del av kommunens strategiska planering och de ingår som en beståndsdel när man närmare analyserar framgångsfaktorerna. Utgångspunkten är särdrag hos den lokala miljön, en miljö som är bättre än i det övriga landet eller en nationell miljö som är bättre än motsvarande miljöer i det övriga Europa. Ibland kan kriteriet även vara god miljö med absoluta mått mätt.

Kommunerna, de ekonomiska regionerna och övriga regioner som inom sina områden följer principerna för den hållbara utvecklingen stärker konkurrensförmågan hos de företag som verkar inom områdena. En hållbar utveckling skapar även arbetstillfällen.

Kommunen kan tillskans sig en konkurrens- och imagefördel om den redan på förhand går in för stramare miljönormer. I beslutsprocessen och planeringen minskar ett längre perspektiv risken för tråkiga överraskningar med tanke på hela kommunens utveckling. En god och hälsosam livsmiljö, en ren natur och naturresurser är tillgångar vars betydelse bara kommer att växa när det blir fråga om företagens och människornas val av etableringsort respektive boningsort och hur kommunen ska kunna säkerställa sin fortsatta livskraft. Många näringar, såsom turism, jordbruk och skogsbruk, är direkt beroende av naturens och naturresursernas tillstånd.

Kommunens handlingsprogram

Kommunens strategi grundar sig på kännedom om den egna miljöns kvalitet och särdrag, på hög yrkesskicklighet och utnyttjande av det kunnande som finns i företagen.

Målet för kommunens industripolitik är att i kommunen skapa bättre förutsättningar för företag med inriktning på miljöteknologi.

Den goda beredskap för strategiarbete som kommunerna i allmänhet har utgör en god grund för en framgångsstrategi som är kopplad till miljön.

Kommunförbundets handlingsprogram

Kommunförbundet arbetar oförtrutet på att höja miljömedvetenheten hos kommunernas ledning och har i denna avsikt gett ut bland annat Miljöbeslutsfattarens arbetsbok, en handbok (på finska) som ger inblick i sce-

Innan vi vet ordet av har svaga signaler blivit starka.

nariearbete. Samma syfte av även klimatkonferensen och arbetet i samband med lokal Agenda 21.

Därtill ska Kommunförbundet:

- Arbeta för att teman som rör miljö och hållbar utveckling införlivas i utbildningsbolaget Kuntakoulutus' utbildning för kommunala tjänsteinnehavare och förtroendevalda.
- Främja debatten ute i kommunerna om miljö och hållbar utveckling som värdefaktorer i beslut som gäller ekonomi och strategi.
- Utveckla kommunernas beredskap att handskas med problem som hänger samman med flyttningsrörelser och som gäller ekonomi, samhälle och miljö.

Allmänna problem och instrument inom miljöstyrningen: kunskap, färdigheter, instrument och värderingar

För beslutsprocesser som gäller miljö och hållbar utveckling behövs adekvat kunskap. Detta förutsätter forskning, insamling av statistiskt material och presentation av materialet i lättillgänglig form. Behandlingen av fakta bör även standardiseras för att underlätta jämförbarheten och begripligheten. Det ska vara regel att kommuninvånarnas åsikter hörs.

Expertis på miljövard och hållbar utveckling bör finnas att tillgå i tillräcklig omfattning. Tillräckligt med resurser bör även tilldelas forskning och utbildning på området.

Förmågan att ta itu med saker och ting, att agera, är grunden för alla resultat. Kommunernas kapacitet i detta avseende kan höjas genom utbildning och utveckling av lokalt anpassade förfaringssätt och genom att man ger insikter i hur de kan användas.

Värderingar styr beteendemönster och politiska beslut. I beslutsfattandet ges ofta de värden som hänger ihop med miljö och hållbar utveckling en styvmoderlig behandling jämfört med exempelvis kortsiktiga ekonomiska fördelar eller till exempel rörelsefrihet. Målen för värdena kan ofta motiveras på kunskapsbasis. Kunskaper är viktiga när värderingarna bildas, också på lokal nivå.

Kommunens handlingsprogram

Kommunen har till sitt förfogande sakkunskap i tillräcklig grad för att kunna sköta sina uppgifter i samband med miljö och hållbar utveckling.

Kommunen skaffar sig tillräckliga kunskaper för sina uppgifter.

Kunskaperna om kommunen omarbetas i lättfattlig form för beslutsfattare och kommuninvånare och kommunen ser till att informationen når mottagarna.

Kommunens förvaltningar samarbetar med skolväsendet när det gäller miljöfostran för barn och unga. De blivande skattebetalarna kan på detta sätt göras medvetna om kommunens påverkningsmöjligheter vad gäller den hållbara utvecklingen.

I kommunen används instrument som är relevanta när det gäller att lösa olika problem och uppnå önskade effekter.

Kommunförvaltningen kommer till insikt om att gränserna mellan olika organisationer och yrkeskårer måste överskridas och ibland utplånas då målen för den hållbara utvecklingen formuleras och förverkligas.

Kommunförbundets strategi

Kommunförbundet:

- Utövar utgående från kommunernas behov inflytande vad gäller forskningspolitiken och informationsinhämtningen på statlig nivå.
- Utvecklar tillsammans med andra parter lokala indikatorer för hållbar utveckling och även lokala indikatorer som beskriver dels belastningen på miljön, dels miljöns tillstånd.
- Utvecklar skötseln av förbundets fastighet Kommunernas hus enligt principerna för hållbar utveckling.
- Utvecklar miljöstyrningssystem för kommunerna och kommunala affärsverk.
- Utvecklar markanvändningsplaneringen och kapaciteten att utnyttja den som instrument vid miljöstyrningen.
- Främjar kommunala nätverk med syfte att utbyta erfarenheter kommunerna emellan såväl nationellt som internationellt.
- Reder ut behovet att utveckla samverkan mellan dels kommunerna, dels små och medelstora företag, och organiserar det utvecklingsarbete som behövs.
- Arbetar på att utplåna gränserna mellan dels organisationer och dels yrkeskårer och främja samverkan mellan olika sektorer.
- Främjar kommunernas uppgift som fostrare så att den nya generationen växer upp i större medvetenhet om miljöns och den hållbara utvecklingens betydelse än tidigare generationer.

Kommunförbundets mål är att den expertis och de beslutsfattare som finns i kommunen utifrån en tillräckligt stabil kunskapsbank ska ha klart för sig vad hållbar utveckling och hög miljö kvalitet är och att de kan tillägna sig värdet av dessa vid sidan av andra värden som påverkar verksamheten i kommunen. Med andra ord, kommunen går in för en ekologisk modernisering.

Bilaga

En framtidsbild av den hållbara kommunen

En hållbar kommun går in för en sådan utveckling att den kan verka även i framtiden. För att kommunen ska lyckas i detta:

1 *Måste den resursförbrukande verksamhet som sker i kommunen vara anpassad till de speciella ramvillkor som naturen ställer, dvs.*

- exploateringen av icke-förnybara naturresurser minskas bl.a. genom ökad återvinning och återanvändning;
- förnyelseförmågan hos de förnybara naturresurser som förekommer i kommunen överskrids inte och möjligheten att även framgent utnyttja dessa bevaras;
- skadliga utsläpp minskas och dimensioneringen beaktar naturens återhämtningsförmåga;
- kommunen gynnar en samhälls- och näringslivsstruktur som kan garantera den biologiska mångfalden och produktionsförmågan, och verkar även annars i linje med detta.

2 *Måste demokrati och social rättvisa uppfyllas i kommunen, dvs.*

- kommuninvånarnas grundläggande behov tillfredsställs;
- kommunen garanterar att de demokratiska grundläggande fri- och rättigheterna tillgodoses;
- kommunen noterar vilka invånare som blir föremål för verkningarna;
- kommunen har ett arbetssätt som medger insyn och utvecklar kommuninvånarnas påverkningsmöjligheter;
- kommunen gör en analys av aktörernas intressen;
- kommunen stöder svaga grupper.

3 *Måste kommunens ekonomi vara stabil och sund, dvs.*

- ekonomin grundar sig på hållbar användning av naturresurser;
- grundläggande förutsättningar för boende och näringsliv skapas;
- kommunen bedriver en aktiv markpolitik;
- risker bedöms och hanteras;
- man lever efter devisen sparsamhet är en dygd;
- kommunen optimerar sin verksamhet i fråga om förhållandet kostnad – kvalitet.

4 *Måste kommunen vara solidarisk gentemot andra kommuner, eftersom beslut på det lokala planet kan ge negativa följder någon annanstans, dvs.*

- kommunen samarbetar med andra kommuner;
- åtgärder vidtas i de fall och i den ordning som ger de snabbaste och mest ekonomiska resultaten.

5 *Får kommunen inte genom sin egen verksamhet förvärra de världsomspännande miljöhoten, utan måste känna sitt globala ansvar när det gäller rättvis fördelning av energi och andra naturresurser, dvs.*

- kommunen deltar i lokalförvaltningens internationella samarbete antingen direkt eller i samarbete med andra kommuner;
- koldioxidutsläppen i kommunen minskas i enlighet med internationella avtal.

Finlands Kommunförbunds
handlingsprogram
för hållbar utveckling